

Kompetencje Prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

– tryb postępowania

Prokuratura w zakresie swoich kompetencji ma obowiązek podejmować działania zmierzające do przeciwdziałania przemocy w rodzinie zgłaszanej zarówno przez osoby bezpośrednio dotknięte przemocą jak i przez osoby spoza kręgu rodziny w tym instytucje społeczne, które w ramach swoich obowiązków winne reagować na ujawnianą przemoc w rodzinie.

Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające jego prawa i dobra osobiste powodujące cierpienie i szkody.

Pamiętaj!

Aby można było mówić o przemocy w rodzinie, która zainicjuje postępowanie karne musi być wykazane, że sprawca:

- działa celowo tzn. chce podporządkować sobie i kontrolować inną osobę (osoby) z kręgu rodziny,- ma przewagę fizyczną lub psychiczną nad inną osobą (osobami) z kręgu rodziny
- postępuje tak, że narusza godność i prawo do nietykalności fizycznej innej osoby (osób) z kręgu rodziny,
- w wyniku jego postępowania osoby doświadczające przemocy doznają cierpienia (psychicznego, fizycznego) żyjąc niekiedy w sytuacji nieustannego zagrożenia życia lub zdrowia.

Formy przemocy jakie mogą mieć miejsce w przypadku przemocy w rodzinie to:

- przemoc fizyczna
- przemoc psychiczna
- przemoc seksualna
- przemoc ekonomiczna

Przemoc fizyczna to:

- bicie ;
- szarpanie, popychanie, szturchanie ;
- naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający do siedmiu dni lub dłużej;

Przemoc psychiczna to:

- wyśmiewanie poglądów ;
- narzucanie własnych przekonań ;
- kontrolowanie i ograniczanie kontaktów społecznych , wyborów ;
- poniżanie ;
- upokarzanie ;
- zawstydzanie ;
- zastraszanie ;
- ograniczanie snu , pożywienia ;
- brak należytego zainteresowania ,szacunku ;
- stała krytyka ;

Przemoc seksualna to:

- dotykanie w intymnych miejscach ;
- doprowadzanie osoby do obcowania płciowego przemocą, groźbą bezprawną, podstępem;

Przemoc ekonomiczna to:

- odbieranie zarobionych pieniędzy;
- uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej;
- nie zaspakajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny;

Przestępstwa należące do kategorii przestępstw przeciwko rodzinie i opiece**Art. 207 kk Znęcanie się**

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 208 kk Rozpijanie

Kto rozpija małoletniego, dostarczając mu napoju alkoholowego, ułatwiając jego spożycie lub nakłaniając go do spożycia takiego napoju, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 209 kk Uchylanie się od alimentów

§ 1. Kto uporczywie uchyla się od wykonania ciążącego na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez nielożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to naraża ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego, organu pomocy społecznej lub organu podejmującego działania wobec dłużnika alimentacyjnego.

§ 3. Jeżeli pokrzywdzonemu przyznano odpowiednie świadczenia rodzinne albo świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, ściganie odbywa się z urzędu.

Art. 210 kk Porzucenie

§ 1. Kto wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny osobą tę porzuca, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli następstwem czynu jest śmierć osoby określonej w § 1, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 211 kk**Uprowadzenie**

Kto, wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru, uprowadza lub zatrzymuje małoletniego poniżej lat 15 albo osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 197 kk**Zgwałcenie**

§ 1. Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Jeżeli sprawca, w sposób określony w § 1, doprowadza inną osobę do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia wspólnie z inną osobą, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1--3 działa ze szczególnym okrucieństwem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5.

Art. 198 kk Wykorzystanie bezradności, upośledzenia

Kto, wykorzystując bezradność innej osoby lub wynikający z upośledzenia umysłowego lub choroby psychicznej brak zdolności tej osoby do rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem, doprowadza ją do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 200 kk Obcowanie płciowe z małoletnim

§ 1. Kto obcuje płciowo z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w celu zaspokojenia seksualnego prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej.

Art. 201 kk Kazirodztwo

Kto dopuszcza się obcowania płciowego w stosunku do wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Kto może zgłosić przemoc w rodzinie?

Każdy: osoba pokrzywdzona, inny członek rodziny, sąsiad, koleżanka z pracy, pracownik socjalny, kurator społeczny, pedagog szkolny itd.

Istnieje społeczny obowiązek reagowania

Art. 304 § 1 kpk

Każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora i Policję .

Art.177 § 1 kpk

Na każdym obywatelu wezwanym w charakterze świadka ciąży obowiązek stawienia i złożenia zeznań.

Art.233 § 1 kk

Kto, składając zeznanie mające służyć za dowód w postępowaniu sądowym lub innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy , zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę ,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 .

Jak można zgłosić przemoc w rodzinie?

Można to uczynić pisząc pismem zawiadomienie do Prokuratury właściwej dla miejsca popełnienia przestępstwa lub zgłaszając się osobiście w jednostce Policji właściwej dla miejsca popełnienia przestępstwa.

W nagłych niecierpiących zwłoki przypadkach można zgłosić się osobiście do Prokuratury właściwej dla miejsca popełnienia przestępstwa.

Pamiętaj!

Zgłaszając przemoc w rodzinie należy dysponować jak najdokładniejszymi informacjami na temat ujawnianej przemocy tzn. :

- kiedy i gdzie ona miała miejsce;
- kto był jej świadkiem ;
- czy na skutek przemocy fizycznej u osoby pokrzywdzonej powstały obrażenia ciała;
- czy pokrzywdzona osoba dysponuje zaświadczeniem lekarskim (obdukcja lekarska) potwierdzającym dowody przemocy fizycznej.

Ważne!

W przypadku bezspornych dowodów przemocy fizycznej należy niezwłocznie udać się chociażby do lekarza pierwszego kontaktu, który w karcie zdrowia pacjenta opíše widoczne ślady przemocy na ciele pokrzywdzonego.

Wszczęcie postępowania karnego.

W oparciu o treść protokołu zawiadomienia o przestępstwie, po wstępnym zweryfikowaniu podanych okoliczności i zabezpieczeniu dowodów przestępstwa, które mogą ulec chociażby zniszczeniu w późniejszym czasie (obdukcja lekarska), następuje wszczęcie dochodzenia. Dochodzenie prowadzone jest przez policję pod nadzorem prokuratora, który czuwa nad prawidłowym gromadzeniem materiału dowodowego w przedmiotowej sprawie i wyznacza dalszy bieg dochodzenia.

Faza in rem (w sprawie)

W toku tej fazy postępowania przesłuchiwani są świadkowie zdarzeń będących przedmiotem zgłoszenia, przeprowadzane są badania lekarskie przez biegłego lekarza medycyny sądowej (jeśli są ślady na ciele pokrzywdzonego).

Faza ad personam (przeciwko osobie)

Jeśli uzyskane dowody potwierdzą, że wskazany sprawca przemocy faktycznie dopuścił się czynów zgłaszanych w protokole przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie ogłaszany jest mu zarzut potępienia przestępstwa i od tej chwili staje się on podejrzanym w sprawie. Podejrzanym może aktywnie uczestniczyć w weryfikowaniu swojej linii obrony poprzez realizowanie swoich uprawnień przewidzianych kodeksem postępowania karnego.

Ważne!

Jeśli w toku postępowania karnego powstaną wątpliwości co do poczytalności podejrzanego w chwili popełnienia czynu (stwierdzona choroba psychiczna, uzależnienie od alkoholu lub narkotyków), podejrzanym ma obowiązek poddać się jednorazowemu badaniu sądowo-psychiatrycznemu przez dwóch biegłych lekarzy psychiatrów wskazanych przez Prokuratora.

Podejrzanym ma prawo m.in.:

- składać wyjaśnienia lub równie dobrze odmówić składania wyjaśnień;
- wyznaczyć sobie obrońcę;
- składać wnioski dowodowe;
- uczestniczyć w toku wykonywanych czynności procesowych;
- dokonywać wglądu do akt sprawy;
- zaznajamiać się z aktami sprawy na koniec postępowania.

Pokrzywdzony ma prawo m.in.:

- dokonywać wglądu do akt sprawy;
- uczestniczyć w czynnościach procesowych;
- składać wnioski dowodowe;
- ustanowić pełnomocnika (adwokat, radca prawny), który będzie reprezentował jego interesy w postępowaniu karnym.

Pamiętaj!

Pokrzywdzony jak każdy świadek ma obowiązek mówić prawdę. Jeśli świadek (w tym pokrzywdzony) zezna przeciwko podejrzanemu i jest osobą najbliższą dla podejrzanego – ma prawo odmówić składania zeznań. Skorzystanie z tego prawa spowoduje, że w toku postępowania karnego nie będzie już możliwe przeprowadzenie dowodu z zeznań takiego świadka, a wszelkie wcześniejsze jego zeznania nie będą mogły być dowodem w sprawie (art. 182 kpk).

Osoba najbliższa dla podejrzanego to:

małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu.

Ponadto świadek może uchylić się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo (art. 183 kpk).

Osoby uprawnione do wykonywania praw pokrzywdzonego

- pełnoletni pokrzywdzony, który jest w stanie samodzielnie zadbać o swoje interesy w procesie karnym
- osoba opiekująca się pokrzywdzonym nieporadnym z uwagi na wiek lub stan zdrowia art. 51 par 3 kpk
- przedstawiciel ustawowy lub opiekun małoletniego pokrzywdzonego art. 51 §2 kpk
- Osoby najbliższe w razie śmierci pokrzywdzonego art. 52 kpk

Szczególny tryb przesłuchania dziecka (ofiary przestępstwa przemocy domowej lub będącego świadkiem m.in. przemocy domowej).

Kodeks karny nakłada obowiązek na organach ścigania, aby małoletni świadek, który nie ukończył jeszcze 15 lat był przesłuchany tylko raz przez Sąd na specjalnym posiedzeniu z udziałem psychologa, prokuratora i obrońcy podejrzanego.

Ważne!

Przesłuchanie małoletniego świadka w sprawach dot. przemocy w rodzinie odbywa się zawsze w warunkach jak najbardziej przyjaznych dla dziecka po za salą sądową. Takie przesłuchanie jest nagrywane po to, aby w trakcie późniejszego postępowania przed sądem nie wzywać ponownie dziecka na rozprawę. Małoletni świadek przygotowywany jest do takiego przesłuchiwanie przez psychologa, który także uczestniczy w przesłuchaniu dziecka.

Mediacja

Mediacja jest to próba doprowadzenia do ugodowego, satysfakcjonującego obie strony rozwiązania konfliktu na drodze dobrowolnych negocjacji prowadzonych przy udziale osoby trzeciej, neutralnej wobec stron i ich konfliktu (mediatora), który wspiera przebieg negocjacji, łagodzi powstające napięcia i pomaga – nie narzucając jednak żadnego rozwiązania - w wypracowaniu porozumienia.

Ważne!

Strony muszą świadomie i dobrowolnie, a nie pod jakąkolwiek presją wyrazić zgodę na uczestniczenie w mediacji.

Postępowanie mediacyjne jest poufne, a uzyskane w jego trakcie informacje nie mogą być wykorzystane na użytek dalszego postępowania karnego.

Do mediacji nie mogą być kierowane sprawy wątpliwe tzn. podstawowe fakty dot. danego zdarzenia muszą znajdować potwierdzenie w materiale dowodowym i nie być kwestionowane tak przez ofiarę jak i sprawcę.

Zgodnie z art. 23a § 1 kpk prokurator może z własnej inicjatywy lub za zgodą pokrzywdzonego i oskarżonego skierować sprawę do mediacji.

Takie postępowanie mediacyjne nie powinno trwać dłużej niż miesiąc.

Środki zapobiegawcze stosowane wobec sprawcy przestępstwa przemocy w rodzinie.

Są stosowane zawsze wtedy, aby zabezpieczyć prawidłowy tok postępowania karnego, a wyjątkowych wypadkach, aby zapobiec popełnieniu przez oskarżonego nowego ciężkiego przestępstwa.

Wobec osoby podejrzanej o stosowanie przemocy w rodzinie (art. 207 § 1 kk) można zastosować:

- **tymczasowe aresztowanie art. 258 kpk** jeśli zachodzi obawa ucieczki lub ukrywania się oskarżonego lub też istnieje uzasadniona obawa, że podejrzany będzie nakłaniał świadków do składania fałszywych zeznań lub w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne. Tymczasowe aresztowanie może być wyjątkowo zastosowane jeśli istnieje uzasadniona obawa, że podejrzany, któremu zarzucono przestępstwo przemocy w rodzinie, popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, a zwłaszcza, gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.

- **dozór policji na podstawie art. 275 § 2 kpk** połączony z nałożeniem obowiązków na podejrzanego takich jak:

- zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu,
- zgłaszanie się do wyznaczonej jednostki policji np. raz w tygodniu,
- zakaz kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami ,
- zakaz przebywania w określonych miejscach.

- **dozór policji na podstawie art. 275 §3 kpk**

Jeśli zachodzą przesłanki zastosowania tymczasowego aresztowania o przestępstwo wobec oskarżonego o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej na szkodę osoby najbliższej lub innej osoby zamieszkującej wspólnie ze sprawcą, zamiast tymczasowego aresztowania można zastosować dozór pod warunkiem, że oskarżony w wyznaczonym terminie opuści lokal zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym oraz określi miejsce swojego pobytu.

-**nakaz opuszczenia lokalu art. 275 a §1 kpk**

Jeśli sprawca popełnił przestępstwo z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej na szkodę osoby zamieszkującej lokal mieszkalny wspólnie z pokrzywdzonym , jeżeli zachodzi uzasadniona obawa ,że oskarżony popełni ponownie takie przestępstwo a zwłaszcza gdy groził że to zrobi
§ 3-5:Środek ten stosuje się na okres 3 miesięcy.....sąd właściwy do rozpoznania sprawy przedłuża czas trwania na dalsze okresy, nie dłuższe niż 3 miesiące
Policja ma 24 godziny na złożenie wniosku od chwili zatrzymania
Prokurator musi rozpoznać wniosek przed upływem 48 godzin od chwili zatrzymania .

Zakończenie postępowania przygotowawczego

Jeśli materiał dowodowy potwierdzi zasadność zarzutu ogłoszonego sprawcy przemocy domowej, to prokurator kieruje akt oskarżenia do sądu właściwego miejscowo dla rozpoznania sprawy.

W innym wypadku – umarza postępowanie podając najczęściej jako podstawę takiej decyzji brak danych dostatecznie uzasadniających popełnienie przestępstwa lub brak ustawowych znamion czynu zabronionego.

Pokrzywdzony ma prawo zaskarżyć decyzję o umorzeniu postępowania karnego.

W przypadku skierowania aktu oskarżenia pokrzywdzony jest informowany o takiej decyzji i pozostaje mu oczekiwać na pisemne zawiadomienie sądu o wyznaczeniu terminu rozprawy oraz konieczności stawiennictwa na rozprawę.

Ważne!

Pokrzywdzony po wniesieniu aktu oskarżenia przez prokuratora może aż do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego złożyć oświadczenie, że chce działać w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

Pokrzywdzony jako oskarżyciel posiłkowy ma prawo:

- składać wnioski dowodowe;
- być obecnym na całej rozprawie;
- zadawać pytania przesłuchiwanym osobom;
- składać wnioski dowodowe;
- złożyć apelację od wyroku.

Jeśli pokrzywdzony nie skorzysta z uprawnienia do wstąpienia do procesu jako oskarżyciel posiłkowy, po złożeniu zeznań będzie mógł być jedynie obecny na sali sądowej jako publiczność.

Pamiętaj !

Wszystkim nam powinno zależeć aby zło i patologia nie stały się powszechnie akceptowalne

Opracowała : *Małgorzata Gruszecka*

prokurator

Prokuratury Rejonowej w Goleniowie